

부분 XVI. GEOGRAPHY

DOI 10.36074/22.12.2019.v2.38

АФОН ЯК ОСОБЛИВИЙ ЦЕНТР РЕЛІГІЙНОГО ТУРИЗМУ У ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ТУРИСТИЧНОМУ РЕГІОНІ

Цимбала Ольга Стефанівна

канд. іст. наук, в. о. доцента кафедри туризму і готельної справи
Львівський інститут економіки і туризму

Скрипай Ксенія Володимирівна

студентка спеціальності «Туризм»
Львівський інститут економіки і туризму

УКРАЇНА

У XXI ст. світова туристична індустрія перебуває на етапі постійного зростання чисельності подорожей, а для багатьох людей туризм стає стилем життя. Всесвітня туристична організація задекларувала, що у 2018 р. 56% туристів здійснили подорожі з метою рекреації, дозвілля та відпочинку, 27% – подорожували з метою відвідати друзів і родичів, а також з оздоровчою та релігійною метою, 13% подорожей відбулися в ділових та бізнесових цілях, натомість мета подорожі 4% туристів не визначена [2] (рис. 1).

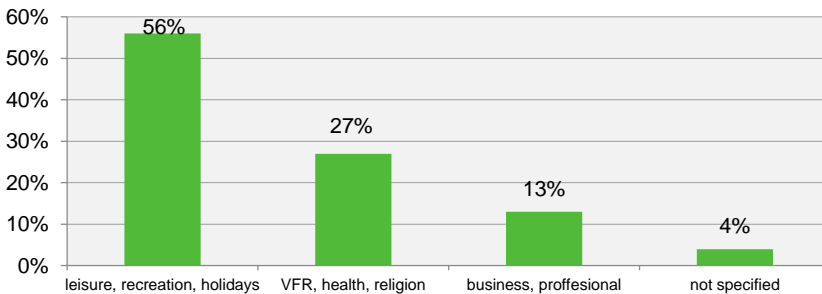

Рис. 1. Класифікація туристичних поїздок за метою подорожі, 2018 р.
(за даними Всесвітньої туристичної організації (UNWTO) [2])

Європейський туристичний регіон незмінно залишається лідером за чисельністю туристичних прибуттів, у 2018 р. прийняв 51% туристичних потоків, друге місце посів Азійсько-Тихоокеанський регіон (25%), третє – Американський (15%), на Африканський регіон припало 5% туристичних прибуттів, а Близькосхідний регіон прийняв 4% міжнародних туристів [2].

Серед найбільш популярних видів туризму за метою подорожі у Європейському регіоні є культурно-пізнавальний, купально-пляжний,

лікувально-оздоровчий, гірськолижний, діловий тощо. Окреме місце у структурі міжнародного туризму займають поїздки з релігійною метою [4]. Релігійним називають вид туризму, що пов'язаний із наданням організаційних послуг та задоволенням духовних потреб туристів, які прямують до святих місць і релігійних центрів, що знаходяться за межами звичного для них середовища. Цей вид туризму має два основні різновиди: паломницький туризм і релігійний туризм екскурсійно-пізнавальної спрямованості [1]. Масштабність паломницького руху у світі доречно проілюструвати даними міжнародного Альянсу релігій та охорони природи. Фахівці цієї організації зазначили, що станом на 2014 р. близько 200 млн. осіб здійснили паломницькі подорожі [3].

Релігійний туризм у Європейському регіоні визначається домінуванням християнських святинь, а релігійні тури найчастіше пов'язані з відвідуванням християнських осередків з метою вшануванням реліквій та культу святих. Основними епіцентрами релігійного туризму у Європейському регіоні є Ватикан, Єрусалим (Ізраїль), Ченстохова (Польща), Фатіма (Португалія), Лурд, Тезе (Франція), Монсеррат, Ель Росіо, Сантьяго-де-Компостела (Іспанія) та ін.

Особливе місце на карті релігійного туризму Європейського регіону посідає чернеча держава Афон. У фізико-географічному відношенні Афон знаходиться на східному мисі півострова Халкідіки, оточений водою Егейського моря і має приблизно 60 км в довжину і 12 км в ширину; гора Афон заввишки 1935 м над рівнем моря. У адміністративному аспекті Афон є монастирською державою Греції, що має офіційну назву Автономна чернеча держава Святої Гори, центром якої є місто Каріес; юрисдикційно підпорядковується Константинопольському патріархату. Незважаючи на це, Афон має практично повну адміністративну незалежність від Константинополя і суворо зберігає свою внутрішню самостійність. На відміну від всієї Греції на Афоні для богослужінь використовується старий юліанський календар [5].

Перший монастир на Афоні, Мегісті Лавра («Велика Лавра»), був заснований імператором Никифором Фокасом у 963 р. Сьогодні ж уздовж узбережжя на крутих скелях діють 20 монастирів: 17 грецьких, сербський, болгарський і російський. Кожен монастир займає в ієрархії Афону своє місце та має свою місію. Архітектура афонських монастирів увібрала чимало візантійських традицій, а будівлі схожі на укріплені середньовічні цитаделі з високими стінами, вежами та бійницями. Афонські храми є справжніми скарбницями візантійського іконопису та осередками зберігання численних реліквій. Бібліотека Великої Лаври містить понад 2 000 унікальних рукописів. Незвичайна особливість афонських монастирів – це осуарії, місця для зберігання кісток померлих монахів. В ущелинах півострова є 12 скитів і близько 700 будинків, в яких проживають самітники. Всього ж на півострові мешкає понад 2 000 ченців. Чимало живуть без благ цивілізації, у багатьох скитах немає електрики. На Афоні не їдять м'ясо, не палять, не носять відкритий одяг і навіть не купаються в морі [5].

Особливість Чернечої держави полягає в тому, що її населення складається виключно з чоловіків, оскільки згідно із Статутом та законом «аватон», жінкам, дітям і тваринам жіночої статі вхід на півострів заборонений. Порушення заборони карається ув'язненням до року. Цікаво, що виключення

існує тільки для кішок і курей — перші контролюють чисельність гризунів, другі несуть яйця, жовтки яких використовуються в іконописі.

Важливою складовою діяльності громади Афону є прийом паломників з усього світу. На Святу Гору можуть прибути тільки чоловіки будь-яких вірувань, які попередньо отримали спеціальний дозвіл – діамонітиріон. Щоденно Паломницьке бюро може видати не більше 120 дозволів, при цьому 110 для православних християн і 10 для інших вірян [5]. Відтак варто враховувати, що якщо паломники хочуть потрапити в монастирі Афону в дні свят і літні місяці, коли потік туристів досить великий, замовляти діамонітиріон варто заздалегідь – у термін від 1-2 до 6 місяців.

Незважаючи на те, що Афон розмістився на півострові, дістатися до нього можна тільки морським шляхом або на вертольоті, оскільки сухопутного пропускового кордону до чернечої держави немає. У західній частині півострова Афон знаходиться селище Урануполіс, що і є основною відправною точкою до Святої Гори. Тут цілорічно курсують кораблі та пороми до головного порту Святої Гори – Дафні, або роблять зупинки в окремих монастирях. Перевірка наявності діамонітиріона проводиться під час посадки на корабель. Після сходження на землю Святої Гори, паломники можуть дістатися до різних монастирів на рейсовому автобусі. Всі послуги (транспорт та інше) на Афоні оплачуються в євро. Цією ж валютою проводиться розрахунок і в монастирських крамницях. Пожертви паломник здійснює за бажанням. Натомість проживання та харчування в монастирях і скитах безкоштовне.

Узагальнюючи, варто зазначити, що Чернеча держава Афон посідає особливе місце на карті релігійного туризму завдяки багатомісячній історії місцевих монастирів, численним реліквіям, історико-архітектурним пам'яткам. Дотримання традицій на заборону відвідування Чернечої держави жінкам та лімітована кількість видачі щоденних дозволів чоловікам забезпечує Афон від масових туристичних потоків та сприяє збереженню особливого статусу духовного центру православних християн у глобалізованому світі XXI століття.

Список використаних джерел:

1. Eidelman B., Fakhrutdinova L., Bunakov O., Gabdrakhmanov N., Grigorieva E. (2017). Religious tourism in the tourism system. *Revista San Gregorio*, (20), 97-102.
2. International Tourism Highlights 2019 Edition (2019). Retrieved from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>.
3. Pilgrim numbers (2014) The Alliance of Religions and Conservation. Retrieved from <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>.
4. Божук, Т. (2010) Поняття, функції та завдання релігійного туризму. *Вісник Львівського університету. Серія геогр.* (38), 37-44.
5. Супруненко, Ю. (2015) Святої Афон. Удел Богородиці. Вече.